

Geoloogid: keelata fosforiidikaevandamise uurimine on rumal ja vaid poliitikast kantud

Eesti maapõu peidab endas fosforiiti, kulda, hõbedat, niklit, tsinki, pliid ja ülikallist molübdeeni sadade miljardite eurode väärtuses.

Geoloogide sõnul on nimetatud maavarade kaevandamise võimalused läbi arutamata, sest ministerium keeldub Eesti maapõue uurimast.

Keskkonnaministeriumi teatel on selge, et tehnoloogiat, mis lubaks Eesti fosforiidimaardlaid keskkonda kahjustamata kasutada, ei ole.

Kadri Paas
kadri.paas@arileht.ee

Keskkonnaministerium põlgab ära fosforiidi geoloogilised uuringud, mis sest, et Eesti maapõues olev Euroopa suurim fosforiidivarude ning uraani ja muldmetallide varu on väärt ligikaudu 800 miljardit eurot. Sellise väärtuse pakkus maavaradele Tallinna tehnikaülikooli füüsikalise geoloogia õppetooli juhataja Alvar Soesoo.

16. aprilli Eesti Päevalehes ilmus intervjuu keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannusega. Ajakirjanik küsis ministrilt muu hulgas, miks on ta nii kategooriliselt fosforiiduuringute vastu.

„Fosforiidi puhul ei tähenda uuringud kabinetitööd, vaid kahte-kolme sügavat puurauku, mis läbivad mitu põhjaveekihti. Kuna pole 100% veendumust, et põhjaveekihtid ei segune ega muutu kasutuskõlbmatuks, siis see on põhjus, miks me uuringuid ei luba,“ seletas minister.

Ajakirjaniku küsimusele, millest lähtub see veendumus, kui taasiseseisvunud Eestis ei ole keegi kunagi fosforiiduuringuid teinud, vastas minister: „Me ei saa ju ehku peale ka luba anda, et äkki midagi ei juhtu. Seda ei saa enam taastada või heastada. Just keskkonnakaitse eesmärkidel ei kuulu meie fosforiidivarude kaevandamisele ja seda juba 1990. aastatest.“

TTÜ emeriitprofessor Enno Reinsalu ei oska Pentus-Rosimannuse jutu peale öelda muud, kui et selle taga on ainult päevapoliitika.

Norra ettevõtte Yara Siilinjärvi fosforiidikaevandus ja -tööstus on Soomes tegutsenud juba 1975. aastast. Positiivseid näiteid mujalt meie keskkonnaministeriumi teatel Eestisse otseselt ühele kanda ei saa, sest olud on erinevad.

Foto: Yara

„Fosforiiduuringute keelamine ei ole tänapäevastele tehnilistele teadmistele tuginedes millegagi sisuliselt põhjendatud,“ on mäeteadlane veendunud.

Sama meelt on ka Alvar Soesoo. „Kui minister räägib kahest-kolmest puuraukust, tahaks appi karjuda. Jutt puuraukude saatuslikust mõjust veekihtidele tähendab, et ilmselt keelatakse peatselt ka uute tarbevee kaevude puurimine. Kaevu jaoks on teinekord samuti vaja teha 100–200 meetri sügavune puurauk,“ võrdleb Soesoo. Geoloog ütleb, et teda häiribki kõige rohkem poliitika, et iseigi uurida ei tohi. „Iga endast lugupidava riigi esmane kohustus on uurida, kas, mida ja millistes kogustes tema maapõu sisaldab,“ leiab Soesoo. „Viimastel aastatel soovisid mitmed välisfirmad uurida Eestis muu hulgas Jõhvi piirkonnas arvestatavaid rauamaagi ja sulfidse maagistumise ilmin-

guid, aga riik ei ole siiani lubanud seda teha. Samuti sooviti uurida graptoliitargilliidi varusid. Seda on meil umbes 70 miljardit tonni. Graptoliitargilliit sisaldab muu hulgas väga hinnalist molübdeeni, tsinki, pliid ja niklit,“ loetleb teadlane.

Võtkem naabritest eeskuj

Soesoo märgib, et Rootsi ja Soome on Euroopa Liidu kõige tublimad kaevandusriigid, ent just sinna emigreeruvad paljud meie inimesed. „Sellele on lihtne vastus: kaevandamine ja kaevandatu toodeteks töötlemine on riigi jaoks majanduslikult äärmiselt kasulik tegevus. Välisfirmad tulevad, uurivad, kaevandavad, valmistavad eksporditava kauba. Riiki tekib väga palju uusi töökohti, eelarvesse laekub hulk maksuraha, kaevandust omav vald või lään rikastub, kohalikud elanikud on rahul, sest nende heaolu paraneb,“ kirjeldab geoloog asjade käiku meie naaberriikides.

Mis on fosforiit?

Eesti maapõues paiknev fosforiit on liivakivi, mis sisaldab hulgaliselt fossiile – fosfaatses kojaga lukuta brahhiopoodide, mis ladestusid ürgses rannavööndis vara-ordoviitsiumi ajastul (488–472 miljonit aastat tagasi). Koos kaht tüüpi põlevkividega (kukersiit ja graptoliitargilliit), kambriumi savidega, glaukonitiivakiviga ja loomulikult meie rahvuskivi paekiviga moodustab fosforiit Põhja-Eesti aluspõhja. Fosforiidi õhukesed, kuni meetripaksused lasundid on Tallinnast idas Maardus, Valklas ja Tsitres, kuni kolme meetrine lade on Kundast lõunas, Toole leiukohas ja Ida-Virumaa põhjaosas kuni Narvani, kuni kümne meetrine kihind on Rakverest kagus Kabala leiukohas.

Fosforiidi ja muldmetallide varu koguväärtus võib ulatuda 800 miljardi euroni.

Soesoo on laboris viimase aasta jooksul Eesti fosforiiti uurinud. „See sisaldab väga suures koguses hinnalisi muldmetalle, mõningaid muldmetalle ligikaudu kaks kilogrammi tonni kohta. Geoloogilises mõttes on see suur kogus. Peale selle oleks Eestis fosforiiti loodussõbralik rikastada, kuna erinevalt teiste riikide ladestustest on selle uraanisisaldus väga madal. Siinse fosforiit tuleb ainult liivast puhastada ja seejärel saab sellest juba erinevaid tooteid valmistada,“ räägib Soesoo.

Akadeemik Mihkel Veiderma kirjutab 2009. aastal ilmunud mälestusteraamatus „Tagasivaade eluteele“, et fosforiit on üks Eesti tulevikuressursse, kuid tingimusel, et seda ressursi kasutatakse säästlikult ja kõrgtehnoloogilisel tasemel. „Õige pea on maailmas oodata fosforühendite defitsiiti ja kallinemist. Fosfor on elu tekkeks ja arenguks üks kõige olulisemaid elemente. Olen veendunud, et see küsimus kerkib uuesti esile. Keskkonnatehnoloogiliselt on tänapäeval juba

lahendused olemas, paljud probleemid, eelkõige poliitilis-rahvuslikud, mis eksisteerisid fosforiidisõja ajal, on praegu maha võetud.“ Akadeemik Anto Raukas oli teaduste akadeemia akadeemik-sekretär ja lühemat aega asepresidendi kohusetäitja. Tema juhtis ka fosforiidiinõukogu. „Olin ka Toolese maardla ekspertkomisjoni esimees. Fosforiidi keskkonnohutu kaevandamine oli täiesti võimalik juba Nõukogude ajal, kuid me ei tahtnud seda. Leiutati igasuguseid takistusi. Fosforiidisõda oli suuresti luul, sest põhivõitlus toimus tegelikult suletud uste taga. Kui me koos fosforiidiga uurisime ka uraani, ei saanud sellest ju ravava avalikult rääkida,“ märgib akadeemik.

lahendused olemas, paljud probleemid, eelkõige poliitilis-rahvuslikud, mis eksisteerisid fosforiidisõja ajal, on praegu maha võetud.“

Akadeemik Anto Raukas oli teaduste akadeemia akadeemik-sekretär ja lühemat aega asepresidendi kohusetäitja. Tema juhtis ka fosforiidiinõukogu. „Olin ka Toolese maardla ekspertkomisjoni esimees. Fosforiidi keskkonnohutu kaevandamine oli täiesti võimalik juba Nõukogude ajal, kuid me ei tahtnud seda. Leiutati igasuguseid takistusi. Fosforiidisõda oli suuresti luul, sest põhivõitlus toimus tegelikult suletud uste taga. Kui me koos fosforiidiga uurisime ka uraani, ei saanud sellest ju ravava avalikult rääkida,“ märgib akadeemik.

Kaevandus tuleb niikuinii

Raukas on veendunud, et varem või hiljem hakatakse Eestis niikuinii uuesti fosforiiti kaevandama. „On olemas kolm põhiväetiste rühma: lämmastikväetised, kaaliväetised ja fosforväetised. Nendeta pole tänapäeva põllumajandus võimalik. Praegu tuleb valdav osa fosforväetisi Marokost, mis on

